

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2024

Riešenie problémov vysokého školstva prostredníctvom princípov klasickej ekonómie

Úvod a stav súčasných vzdelávacích systémov

Vzdelanie je považované za ľudské právo všetkými aktérmi od Organizácie spojených Národov a stvoriteľov slovenskej ústavy po Európsky parlament a širokú verejnosť. Pod právom na vzdelanie sa skoro vždy rozumie právo na bezplatné, teda daňovými poplatníkmi financované vzdelanie.

Financovanie terciálneho vzdelávania sa výrazne líši medzi rôznymi rozvojovými a rozvinutými krajinami. Krajiny Európskej Únie poskytujú terciálne vzdelávanie bezplatne alebo za skôr netrhovú, symbolickú cenu (ako príklad tu možno uviesť Holandsko, ktoré síce neposkytuje bezplatné vzdelávanie avšak ročné poplatky za štúdium vo výške cca 2500 eur nezodpovedajú skutočným nákladom na vzdelávanie). Medzi ďalšie krajiny, ktoré vyžadujú spolufinancovanie od študentov sú napr. Belgicko (okolo 1000 eur za akademický rok) a Nemecko (niekoľko sto eur za akademický rok, mierne sa môže líšiť medzi univerzitami). Školné pre študentov z krajín mimo EÚ a EEA (Európskej ekonomickej zóny) je mnohonásobkom toho pre európskych študentov. Európska Únia si už dávnejšie za cieľ vytýčila zvýšiť počet jej občanov, ktorí sú držiteľmi vysokoškolského diplomu a prostredníctvom bezplatného vzdelávania sa snaží zvýšiť počet študentov univerzít. Niektoré krajiny v snahe znížiť náklady obetovanej príležitosti vysokoškolského štúdia ponúkajú študentom finančnú podporu počas štúdia, ktorá je podmienená odpracovaním nejakého minimálneho počtu hodín u domáceho zamestnávateľa (Slovák študujúci v Holandsku, ktorý pracuje na diaľku pre slovenského zamestnávateľa na túto podporu nárok nemá)¹. Ako príklad krajiny, v ktorej dlhodobo funguje uvedený systém možno uviesť Holandsko, kde na získanie grantu je potrebné odpracovať minimálne 56 hodín mesačne, pričom musí ísť o obdobu dohody o brigádnickej činnosti študenta. Študent nemôže čerpať podporu ak je samostatne zárobkovo činný.

Systém terciálneho vzdelávania v USA, Kanade a Veľkej Británii je rozdielny. Študenti platia za svoje vzdelávanie ceny, ktoré sa už blížia trhovým aj v prípade verejných škôl. Vo Veľkej Británii ide o 9535 libier ročne kým školné na verejných amerických či kanadských školách sa líši na základe rozhodnutia jednotlivých univerzít, pričom dôležitú úlohu zohráva aj lokalita univerzity. Štát je stále najdôležitejším hráčom na trhu s vysokoškolským vzdelávaním, avšak súkromní aktéri sú mu schopní konkurovať a v mnohom ho predčiť. Všetky z 10 najlepších amerických univerzít sú súkromné a ich príjem je tvorený príjmom zo školného ako aj darmi od ich absolventov a podporovateľov. Študenti v týchto krajinách majú možnosť požičať si za výhodných podmienok od štátu peniaze potrebné na zaplatenie školného a životných nákladov, pričom ich splácanie je odložené do skončenia ich štúdia. Súkromné spoločnosti pôsobia na trhu so študentskými pôžičkami tiež.

---

¹ Suma podpory pre študentov sa líši, pričom niektoré krajiny Európskej Únie upravujú jej výšku s ohľadom na príjem rodičov študenta. V Holandsku je výška podpory stanovená na 326 eur mesačne, pričom môže byť navýšená v prípade potreby o 439 eur mesačne. S pôžičkou vo výške 217 eur mesačne, ktorú si študenti od štátu môžu zobrať na pokrytie nákladov ide o maximálnu mesačnú podporu študenta vo výške 983 eur. Dánsko je ešte štedrejšie a poskytuje študentom s nárokom na grant podporu vo výške 914 eur mesačne. Všetky informácie o podpore študentov sa dajú nájsť tu: <https://duo.nl/particulier/student-finance/>

Súčasný problémy vzdelávacích systémov

Súčasná podoba vzdelávania naráža na svoje limity. Terciálne vzdelávanie čelí mnohým problémom, ktoré odhaľujú slabosti súčasného systému a vytvorili priestor na inovácie vo vzdelávaní, ktoré pre jeho budúcnosť môžu byť kľúčové. Práve terciálne vzdelávanie do veľkej miery formuje (a je formované) trhom práce. Najmä v poslednej dobe sa však stávajú univerzity aj politickým bojiskom, najmä v USA.

Pred popisom jednotlivých problémov je si potrebné uvedomiť historický vývoj vysokého školstva a jeho postavenia v spoločnosti. Prvá univerzita vznikla v Taliansku v Bologni už pred takmer tisíc rokmi (1088) a v najbližších niekoľkých storočiach sa univerzity rozšírili od Španielska po Poľsko. Prvé univerzity vyučovali len 4 študijné odbory: právo, medicínu, filozofiu a teológiu. Ich brány ostávali pre veľkú väčšinu obyvateľstva zavreté a ich absolvovanie viedlo v presne určených povolaniach (advokát, notár, kňaz, akademik..). Štúdium vyžadovalo značné finančné prostriedky a veľká väčšina povolaní vysokoškolské vzdelanie nevyžadovala. Renesancia a osvietenstvo priniesli rozkvet vzdelania, avšak brány univerzít ostali pre väčšinu obyvateľstva zavreté. Až do päťdesiatych rokov dvadsiateho storočia ostávali univerzity vyhradené pre pár percent spoločnosti, pričom sa na nich vyučovala relatívne úzka škála študijných programov.

Socializmus priniesol výrazné zvýšenie počtu študentov. Štátni plánovači boli zodpovední za určenie počtu v každom z jednotlivých študijných odborov a na každej z fakúlt, pričom sa zároveň (neveľmi úspešne) snažili riadiť centralizovane aj trh práce. Úlohou vysokého školstva bola mimo prípravy kádrov strany práve príprava pracovníkov schopných naplniť potreby socialistického trhu práce. Súčasťou štúdiá bola aj indoktrinácia prostredníctvom ideologicky ladených predmetov a ideologickej kontroly vyučovania spoločenských vied². Po páde režimu nastal rýchly rast počtu fakúlt a študijných programov zapríčinený vstupom súkromných vysokých škôl na trh.

Prvým problémom vysokoškolského vzdelávania na Slovensku aj v mnohých iných vyspelých krajinách je že napriek klesajúcemu počtu študentov ostáva počet fakúlt a pedagogických aj nepedagogických zamestnancov vysokých škôl nezmenený. Priemerný počet študentov na jedného vysokoškolského pedagóga sa znížil z približne 20 v roku 2011 na 11,6 v roku 2021. Česká republika, do ktorej miery väčšina slovenských vysokoškolákov, ktorí sa rozhodnú pre štúdium v zahraničí má priemerný počet 16,5 študentov na jedného pedagóga³. Slovensko je zároveň krajinou s vysokým počtom študentov, ktorí sa rozhodnú pre štúdium v zahraničí. Jeden z piatich slovenských vysokoškolákov študuje v zahraničí. Podľa niektorých odhadov zanikne v USA do 25% existujúcich vysokých škôl práve z dôvodu nízkeho záujmu študentov. Viaceré výskumy ukazujú, že dôvera američanov v opodstatnenosť vysokých škôl a ich prínos klesá⁴. Demografický vývoj bude mať tiež negatívny vplyv na vývoj počtu žiakov vysokých škôl. Na Slovensku došlo v k výraznému poklesu počtu študentov vysokých škôl. Za poslednú

---

² Medzi ideologicky ladené predmety patrila napríklad predmet Dejiny robotníckeho hnutia. Obsah spoločenských vied ako ekonómia či politológia bol kontrolovaný komunistickou stranou.

³ Zdroj dát: <https://www.iness.sk/sk/vysoke-skolstvo-priestor-na-setrenie-racionalizaciu-je-obrovsky>

⁴ Zdroj tvrdenia: <https://www.forbes.com/sites/michaelnietzel/2024/07/09/americans-confidence-in-higher-education-drops-again-finds-gallup/>

dekádu sa znížil počet vysokoškolských študentov o 41% zo 180 tisíc na 110 tisíc študentov. Nižší počet študentov vedie k poloprázdny učebniam a kriticky nízkemu záujmu o niektoré odbory. Tento trend bude s najväčšou pravdepodobnosťou na Slovensku pokračovať. Prvým dôvodom je demografia- Slovensku trpí tak ako väčšina vyspelého sveta dlhodobou nízkou pôrodnosťou. Druhým dôvodom je vysoký podiel maturantov, ktorí sa rozhodnú v pokračovaní štúdia na vysokej škole v zahraničí. Podiel týchto študentov je najvyšší v Európskej únii hneď po Luxembursku, ktoré je miništátom.

Pokles počtu študentov malo len malý vplyv na počet vyučujúcich a fakúlt. Počet pedagógov sa za poslednú dekádu znížil o 14%, teda o tretinu poklesu počtu študentov. Počet fakúlt sa prakticky nezmenil. Tieto faktory spôsobili, že hoci v roku 2011 sa na vysoké školy hlásilo 123% plánovanej kapacity (čo znamená, že 23% študentov sa na ne nedostalo), dnes sa na vysoké školy hlási len 75% plánovanej kapacity. To znamená, že vysoké školy majú jednu štvrtinu ich miest neobsadených. Veľká väčšina študentov sa v takto nastavenom systéme na vysokú školu dostane, častokrát bez ohľadu na ich predchádzajúce študijné výsledky či motiváciu⁵.

Druhým problémom je nedostatok vyvoditeľnej zodpovednosti voči vysokým školám. Trhový mechanizmus zabezpečuje prežitie tých najefektívnejších firiem, ktoré dokážu poskytovať najlepšiu kombináciu ceny a kvality. V slovách Billa Ackmana: „Stimuly sú za všetkými rozhodnutiami človeka⁶“. Práve sebecká motivácia človeka je kľúčová už v diele Adama Smitha, ktorý ju považuje za určujúci faktor ľudského správania. Milton Friedman zastával podobný postoj, pričom poukázal na to, že „nikto nemíňa niekoho iného peniaze tak opatrne ako míňa svoje vlastné. Nikto nepoužíva niekoho iného zdroje tak opatrne ako tie svoje⁷“.

Financovanie verejných vysokých škôl nezohľadňuje dôležitosť motivácie a stimulov pre ľudí. Štát poskytuje vysokým školám financie plošne, bez ohľadu na výsledky jednotlivých fakúlt či výstupy jednotlivých študijných odborov pre ich absolventov. Štát poskytuje financie bez ohľadu na to, či sa absolventi daného odboru vedia zamestnať a uplatniť na trhu práce. Mzdová politika verejných vysokých škôl tiež nezohľadňuje výsledky či schopnosti jednotlivých pedagógov a výskumníkov. Platy sú určené plošne, na základe akademického postu⁸, počtu odpracovaných rokov a bez ohľadu na lokalitu, kde pedagóg pôsobí⁹. Motivácia pedagóga robiť si svoju prácu čo najlepšie musí byť teda intrinsická (vnútorná), keďže za svoju snahu nebude platovo odmenený.

Tretím problémom je nesúlad medzi aktuálnym dopytom po štúdiu rôznych odborov a aktuálnou ponukou na trhu práce. Práve spoločenské vedy sa tešia najväčšiemu záujmu vysokoškolákov- študuje ich viac ako 53% študentov. Mojm cieľom nie je dehonestovať spoločenské vedy, práve naopak, kvalitná výučba spoločenských vied je nepochybne

---

⁵ Aj tu existuje viacero výnimiek- odborov na konkrétnych univerzitách, ktoré sú vyberavé a prijímajú len časť študentov uchádzajúcich sa o štúdium na nich. Medzi tieto odbory patrí napríklad medicína.

⁶ Voľný preklad z anglického znenia „incentives drive all human behavior“

⁷ Voľný preklad z anglického znenia „Nobody spends somebody else’s money as carefully as he spends his own. Nobody uses somebody else’s resources as carefully as he uses his own“

⁸ Ide o asistenta profesora, docenta a profesora. Vysoké školy môžu najímať aj lektorov, ktorí zväčša nepostupujú v akademickej hierarchii.

⁹ Dlhodobá neochota štátu zohľadňovať pri odmeňovaní štátnych zamestnancov regionálne rozdiely v kúpnej sile vytvorilo nemálo ekonomických problémov a anomálií a mohlo by byť témou samostatnej eseje.

prospešná pre spoločnosť. Znalosti z oblasti práva, ekonómie, politológie či psychológie patria sú nepochybne obohacujúce a prospešné pre jednotlivca. Mnohé zo spoločenskovedných odborov hrajú dôležitú úlohu v našej ekonomike a spoločenskom systéme ako takom. Problémom však ostáva informovanosť študentov o perspektívnosti jednotlivých odborov a ich využití v praxi. V čase, keď vysoké školy bojujú o študentov je pre školy a katedry nežiaduce odrádzať potenciálnych záujemcov. Trh poskytuje spätnú väzbu študentom avšak dáta o uplatnení absolventov jednotlivých odborov sú nedostatočné. Študenti takisto nenesú priamu spätnú väzbu za napr. predčasné ukončenie štúdia alebo voľbu odboru s nízkym uplatnením. Štát prevádzkoval medzi rokmi 2018 a 2019 stránku s názvom uplatnenie.sk¹⁰, ktorá poskytovala informácie o priemernom a mediánovom plate absolventov jednotlivých študijných odborov, pracovných pozíciách na ktorých pôsobia či ich miere nezamestnanosti avšak z neznámych dôvodov je posledným rokom za ktorý sú dostupné dáta rok 2019.

Štát si zvolil svojské riešenie uvedeného nesúladu medzi dopytom a ponukou. Vláda predstavila špeciálne granty pre študentov, ktorí budú študovať takzvané nedostatkové odbory. Spolu s podporou pre najlepších maturantov vo výške 300 eur mesačne¹¹ ide o finančnú motiváciu pre študentov ostať na Slovensku. Podpora sa však nevzťahuje na nadväzujúce magisterské štúdium a neprioritizuje financovanie najperspektívnejších študijných odborov ako takých¹². Slovensko patrí medzi krajiny s najvyššou mierou prekvalifikácie pracovníkov¹³.

Štvrtým problémom je vnímanie vysokoškolského diplomu spoločnosťou a kultúrne hľadisko, ktoré určuje ako je vnímané samotné štúdium na vysokej škole. Na jednu stranu bolo vysokoškolské vzdelanie v očiach spoločnosti degradované. Viacero škôl bolo označených za električkové školy a mnohí Slováci razia presvedčenie, že na titul si to treba proste odsedieť. Na druhej strane čoraz viac ľudí (vrátane tých pracujúcich na oddeleniach ľudských zdrojov zodpovedných za nábor nových zamestnancov) považuje vysokoškolský titul za samozrejmosť. Kým v minulosti bol vysokoškolský titul tým, čo jednotlivca odlišovalo na pracovnom trhu od ostatných, dnes ho odlišuje skôr absencia vysokoškolského titulu. Zamestnávateľia začali titul považovať za potrebný aj pri obsadení pracovných miest, pre ktoré ho v minulosti nevyžadovali. Bakalársky titul je na Slovensku stále považovaný za nedostatočný a v slovách Róberta Chovanculiaka ľudia považujú bakalára za „nedopečeného vysokoškoláka“. Slovensko má tak v rámci Európskej Únie najvyšší podiel študentov, ktorí pokračujú po bakalárskom štúdiu na tom magisterskom (98%). V situácii, keď je na trhu práce nedostatok kvalifikovaných remeselníkov je na zváženie, či presvedčenie ľudí, že vysoká škola je vždy najlepším riešením nie je postavené na chybných základoch.

---

¹⁰ Link na stránku: <https://uplatnenie.sk/>

¹¹ S ktorých vyplácaním sa štát omeškal

¹² Pod financovaním študijných programov sa myslí napríklad vyčlenie prostriedkov na prilákanie pedagógov a ich motiváciu, na nákup prístrojov a zariadenia či na nákup študijných materiálov.

¹³ Prekvalifikácia nastáva keď pracovník, ktorý získal vysokoškolské vzdelanie (získal titul z nejakého študijného programu) pracuje na pozícii, ktorá pre jej výkon vysokoškolské vzdelanie nevyžaduje.

Riešenia

Situácia v ktorej sa školstvo (najmä vysoké školstvo) nachádza v tomto bode si vyžaduje zmeny pričom inšpirácia trhovými princípmi je nevyhnutnosťou. Prvou nevyhnutnou zmenou je adresovanie poklesu počtu žiakov. Pokiaľ firme na voľnom trhu výrazne klesne počet zákazníkov (a objem produktov či služieb o ktoré je záujem), podnikateľ je nútený prepustiť niektorých zamestnancov a optimalizovať náklady. Vysoké školy tiež potrebujú optimalizáciu, najmä v počte fakúlt. Zníženie počtu fakúlt o 41% (proporčne k zníženiu počtu študentov vysokých škôl) by znamenalo zavretie 50 fakúlt. Už len úspory z údržby daných priestorov a zisk z ich alternatívneho využitia by bol prospešný pre vysoké školy. Slovensko má napríklad rovnaký počet verejných právnických fakúlt ako Česko, napriek jeho sotva polovičnej populácii.

Druhou zmenou, ktorá by bola žiaduca je reforma financovania vysokých škôl. Trh odmeňuje toho, kto prinesie najlepšie výsledky spotrebiteľovi, či už ide o najkvalitnejšiu sedáciu súpravu, najlepšie právne zastupovanie či najlepšiu pizzu. Je preto nevyhnutné aby štát stanovil merateľné kritéria kvality a aspoň čiastočne upravoval financovanie podľa výsledkov jednotlivých škôl a fakúlt. Merateľné kvalitatívne kritéria by mali byť zavedené aj pre pedagógov, pričom cieľom by malo byť ich motivácia a odmeňovanie tých najlepších. Školy by mali mať viacej autonómie v stanovovaní svojej mzdovej politiky aby vedeli zohľadniť všetky potrebné kritéria. Plošné platové tabuľky by mali byť nahradené individuálnymi mzdovými politikami jednotlivých škôl a katedier. Toto sa týka financovania všetkých pracovníkov vysokých škôl od doktorandov po profesorov vo všetkých odboroch.

Kvalitatívne kritéria potrebujú byť zamerané aj na meranie výsledku študentov. Vysokoškolské vzdelanie má vysoké náklady pre spoločnosť aj pre študenta, ktorí má aj v súčasnom systéme znáša priame (náklady na ubytovanie, stravu a pomôcky) aj nepriame náklady (náklady obetovanej príležitosti= príjem, ktorý študent mohol získať vykonávaním pracovnej činnosti). Výsledky študentov medzi jednotlivými fakultami by vedeli byť porovnávané, pričom štát by mal uprednostniť financovanie tých fakúlt, ktorých študenti dosahujú dostatočné výsledky. V súlade s Boloňským procesom by študenti mali byť vyťažení v rozsahu aspoň 40 hodín/týždeň. Štát môže alternatívne určiť verejným vysokým školám kvóty na počet študentov, ktorí budú prijatí do jednotlivých odborov a od študentov, ktorí pri prijímacích pohovoroch skončia pod čiarou vyžadovať spoluúčasť.

Tretia zmena musí zmeniť prístup študentov k ich výberu študijných odborov a vzdelávaniu ako aj transformovať kultúrne vnímanie vysokoškolského štúdia. Niekoľko cieľov by bolo potrebných splniť. Prvým cieľom by malo byť otvorené informovanie prospektívnych študentov ako aj širokej verejnosti o uplatniteľnosti jednotlivých študijných odborov na trhu práce. Zber a spracovanie dát sú základnou nevyhnutnosťou úspechu tejto zmeny. Cieľom by malo byť, aby mal študent jasnú predstavu o uplatniteľnosti jeho odboru prostredníctvom informácii ako percente zamestnaných absolventov, priemernej mzde a mediánovej mzde absolventov a o najčastejších pracovných pozíciách na ktorých pracujú.

Druhým krokom, ktorý je potrebné spraviť je otvorenie diskusie v rámci EÚ o zavedení školného na vysokých školách. Výška tohto školného by bola skôr symbolická (vo výške 1000

až 2500 eur na akademický rok) a slúžila by na odradenie ľudí s nesprávnou motiváciou (predĺženie mladosti, snaha mať pokoj od rodičov, zmätenie...) od štúdia. Vysoké školy by získali značné nové zdroje, ktoré by mohli investovať do ich rozvoja. Študenti zo znevýhodneného prostredia by vedeli získať sociálne štipendia či granty. Podobnú diskusia v Česku otvorila Národná ekonomická rada vlády (NERV)¹⁴. NERV navrhol zavedenie školného na verejných vysokých školách ako aj zavedenie vratných študentských grantov na pokrytie životných nákladov pre študentov, ktorí by si štúdium inak nemohli dovoliť. Tieto granty by sa splácali ako percento zo mzdy po dosiahnutí dostačujúcej mzdovej úrovne, čo ich približuje k systému, ktorý je zavedený napr. vo Veľkej Británii. Ďalším modelom platby za štúdium, ktorý by zohľadňoval výsledky študentov je Income share agreement (dohoda o zdieľaní príjmu). Študent by v súlade s touto dohodou splácal niekoľko rokov menšie percento svojej čistej mzdy svojej alma mater. Vysoké školy by tak boli priamo zainvestované v budúcnosti svojich študentov. Táto možnosť je atraktívnou najmä pre súkromné školy. Prvá stredná škola v Bratislave začala možnosť splácania školného cez Income share agreement ponúkať len nedávno¹⁵.

Štúdium je pre študenta primárne investíciou do jeho budúcnosti, ktorá zvyšuje jeho ľudský kapitál. Rozumná finančná spoluúčasť, ktorá má za cieľ pomôcť pokryť náklady vysokoškolského vzdelávania je férová a odôvodnená. Okrem toho, sú to ľudia ktorí nechceli alebo nemohli ísť na vysokú školu, ktorí sa aj zo svojich daní skladajú na vzdelanie tým, ktorí následne budú zarábať oveľa viac než oni. Nie je dôvod, prečo by táto skupina obyvateľstva mala znášať disproporčné množstvo nákladov na prevádzkovanie verejných vysokých škôl.

Poslednou potrebnou zmenou je otvorenie trhu. Hoci súkromným vysokým školám je umožnené fungovať, množstvo regulácií a obmedzení limituje ich pôsobnosť. Súkromné vysoké školy pritom preukázali svoju efektivitu a výsledky v krajinách, kde im bolo umožnené naplno fungovať. Práve súkromné školy prinášajú inovatívne modely financovania a výučby. Tým, že umožníme trhu vstúpiť do vzdelávania dáme práve študentom ako spotrebiteľov možnosť určiť víťazov.

Zdroje literatúry

Smith, Adam. *The Wealth of Nations*. Blacksburg, Va, Thrifty Books, 2009.

Friedman, Milton. *Capitalism and Freedom*. Chicago , The University Of Chicago Press, 1962, p. 133.

Chovanculiak, Róbert . *Odkaz Adama Smitha- Pohľady z Česka a Slovenska*. edited by Peter Gonda, prvá ed., Bratislava, Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, pp. 74–87, konzervativizmus.sk/wp-content/uploads/2024/06/Adam-Smith-2024.pdf.

---

¹⁴ Opatrenia, ktoré navrhol NERV je možné nájsť tu: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/nerv/aktuality/narodni-ekonomicka-rada-vlada-pripravila-navrhy-prorustovych-opatreni-211585/>

¹⁵ Informácie o financovaní štúdia na tejto škole je možné nájsť tu: <https://skyro.ai/skolne>

Chovanculiak, Róbert. *Vysokým školám nechýbajú peniaze, ale reformy*. 7 Aug. 2024, www.iness.sk/sk/vysokym-skolam-nechybaju-peniaze-ale-reformy.

Chovanculiak, Róbert. *Vysoké školstvo – priestor na šetrenie a racionalizáciu je obrovský*. 8 July 2024, www.iness.sk/sk/vysoke-skolstvo-priestor-na-setrenie-racionalizaciju-je-obrovsky.

“World University Rankings.” *Times Higher Education (THE)*, 4 Oct. 2024, www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/latest/world-ranking.

SITA. “Navyske.sk.” *Radioaktual.sk*, Na Výške, 2021, navyske.sk/v-roku-2021-studovalo-viac-ako-53-percent-vysokoskolakov-spolocenske-vedy/. Accessed 1 Dec. 2024.